

8. Зейдис И.М. Расчет возможных сумм прямой радиации, поступающей к склонам / И.М. Зейдис, В.П. Некрасов // Фитоактинометрические исследования горных лесов. – Владивосток, 1977. – С. 38-44.
9. Гольдберг М.А. Особенности возможного и действительного прихода прямой радиации к склонам и стенам в Белоруссии / М.А. Гольдберг // Научные сообщения Института геол. и геогр. АН Лит. СССР. – 1962. – Т. 13. – С. 369-378.
10. Гойса Н.И. Распределение суммарной радиации по территории Украины и Молдавии / Н.И. Гойса // Труды УкрНИГМИ, 1961. – Вып. 26. – С. 14-28.
11. Голубова Т.А. Количественные характеристики радиационного режима / Т.А. Голубова // Микроклимат СССР. – Л.: ГИМНЗ, 1967. – С. 11-37.
12. Выгодская Н.Н. Радиационный режим и структура горных лесов / Н.Н. Выгодская. – Л.: Гидрометеиздат, 1981. – 262 с.
13. Выгодская Н.Н. Возрастная динамика оптических свойств высокопродуктивных древостоев ясене-снытево-осоковой дубравы / Н.Н. Выгодская // Взаимоотношения компонентов биогеоценоза в лиственных молодняках. – М., 1970. – 365 с.
14. Сивков С.И. Методы расчета характеристик солнечной радиации / С.И. Сивков. – Л.: Гидрометеиздат, 1968. – 232 с.
15. Айзенштадт Б.А. Метод определения радиационного баланса склонов / Б.А. Айзенштадт // Метеорология и гидрология, 1952. – № 2. – С. 24-28.
16. Берлянд М.Е. Определение эффективного излучения земли с учетом влияния облачности / М.Е. Берлянд, Т.Г. Берлянд // Известия АН СССР. – Сер.: Геофизическая, 1952. – № 1. – С. 64-78.
17. Берлянд Т.Г. Методика климатологических расчетов суммарной радиации / Т.Г. Берлянд // Метеорология и гидрология, 1960. – № 6. – С. 9-12.
18. Гельперин Б.М. Средние значения суммарной солнечной радиации при различной облачности / Б.М. Гальперин // Труды Главной геофизической обсерватории им. А.И. Воейкова, 1972. – Вып. 279. – С. 55-58.
19. Копылов Н.М. О приближенных вычислениях суммы солнечной радиации / Н.М. Копылов // Труды Государственного оптического института, 1949. – Вып. 14 (76). – С. 63-69.
20. Аверкиев М.С. Уточненный метод расчета суммарной радиации / М.С. Аверкиев // Вестник МГУ. – Сер.: Географическая. – 1961. – Т. 5, № 1. – С. 40-47.
21. Берлянд М.Е. К теории зависимости суммарной радиации от облачности / М.Е. Берлянд, Е.П. Новосельцев // Научные сообщения ин-та геол. и геогр. АН ЛитССР, 1962. – Т. 13. – С. 109-115.
22. Будыко М.Н. Климат и жизнь / М.Н. Будыко. – Л.: Гидрометеиздат, 1971. – 472 с.
23. Чебакова Н.М. Радиационный баланс склонов в горах Западного Саяны / Н.М. Чебакова, Е.А. Садовнича // Тезисы докладов XI Всесоюзного совета по актинометрии. – Таллин: Изд-во ИАФА. – 1980. – Вып. 4. – Т. III. – С. 61-64.
24. Ефимова Н.А. Радиационные факторы продуктивности растительного покрова / Н.А. Ефимова. – Л.: Гидрометеиздат, 1977. – 216.
25. Fuggle R.A. A computer program for determining direct Shortwave radiation income on slope // Mc / Hill Univ. Vjreal, 1970.
26. Garnier B.J. The evaluation of surface variation in solar radiation income / B.J. Garnier, A. Ohmura // Solar Energy, 1970. – Vol. 13, № 1. – P. 21-34.
27. СНиП II – А.: – 72. Строительная климатология и геофизика. – М.: Изд-во "Прометей", 1973. – 16 с.

Озаркив О.И., Копий Л.И., Тереля И.П., Чернявский Н.В. Методика расчета составных теплового режима леса

Проанализированы современные теоретические методы определения прямой и рассеянной составляющих солнечного излучения. Приведены формулы, позволяющие рассчитать прямой и рассеянный потоки солнечного излучения как на горизонтальной поверхности, так и на склонах. Предложены подходы по расчету световых режимов в лесу.

Ключевые слова: солнечное излучение, атмосфера, географическая широта, угол наклона, часовой угол, интенсивность теплового потока, облачность, прямое и рассеянное излучение.

Ozarkiv O.I., Kopyi L.I, Terelja I.P, Chernyavskyy M.V. Methods of calculating the thermal regime of composite forest

Analyzed by modern theoretical methods for determining the direct and diffuse components of solar radiation. The formulas allowing to calculate direct and diffuse solar radiation fluxes as a horizontal surface, and on the slopes of the area. Made approaches to the calculation of light regimes in the forest.

Keywords: solar radiation, atmosphere, latitude, slope angle, hour angle, the intensity of the heat flux, cloudiness, the direct and scattered radiation.

УДК 630.9:167.2

Ст. викл. Т.І. Данько; доц. Г.Я. Ільницька-Гикавчук, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

ЛІСОВА ПОЛІТИКА ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Висвітлено основні профільні законодавчі документи, які регулюють впровадження базових векторів лісової політики України. Розглянуто лісогосподарську діяльність країни та проблеми реалізації лісової політики. Наведено фінансовий план реалізації програми заходів із управління лісовим господарством на середньострокову перспективу.

Ключові слова: лісова політика, лісогосподарська діяльність, лісоресурсний потенціал, законодавчі документи, лісові ресурси, програма.

Постановка проблеми. Виклики ХХІ ст. стосуються практично всіх сфер людської діяльності, не оминули вони й лісогосподарської галузі. Сьогодні є актуальними проблеми, які загрожують втратою лісоресурсного потенціалу, деградацією лісів, руйнуванням лісових екосистем тощо. Зокрема нині в Карпатах спостерігають масове висихання ялиників, на Поліссі. – Соснових насаджень, в інших лісистих регіонах країни – незаконне промислове освоєння лісових територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок та науковий доробок, що стосується захисту лісів та охорони навколишнього природного середовища, належить таким вченим, як: В. Кравців, В. Бондар, В. Холявка, І. Синякевич, І. Соловій, М. Нижник, М. Римар, Л. Кожушко, О. Голуб, С. Генсірук, Я. Коваль. У їхніх працях наведено пропозиції щодо збереження ресурсного потенціалу країни та охорони навколишнього природного середовища.

Метою роботи є висвітлення необхідності впровадження дієвої лісової політики та законодавчого регулювання лісогосподарських відносин.

Результати дослідження. Основні постулати лісової політики відображено у численних наукових працях провідних учених, в ухвалених на державному та міждержавному рівнях законодавчих документах і деклараціях, їх не раз озвучували на багатосторонніх міжнародних конференціях, наприклад на Міжнародній конференції ООН у Ріо-де-Жанейро [1].

Вітчизняна лісова політика ще не відзначається достатньо високим коефіцієнтом корисної дії. Причинами цього можна вважати архаїчний підхід до реалізації господарських процесів у сфері лісокористування, що базується

на стереотипах колишньої економічної моделі, в основі яких закладено принцип невичерпності природних благ, а також відсутність стабільних, зорієнтованих та довгострокову перспективу реформ адаптаційного характеру, які могли б пристосувати вітчизняну практику лісокористування до сучасних європейських стандартів.

Результати ведення лісового господарства України докладно висвітлені у працях проф. С. Генсірука, який дає таку характеристику лісгосподарської діяльності на гірських територіях: "хижацьке вирубування лісів комерційними структурами, суцільні "санітарні" рубання в лісах першої групи; зменшення обсягів лісовідновлення і лісорозведення; відсутність заходів щодо сприяння природному лісовідновленню; захаращення гірських річок деревиною, лісорубними залишками, щебенем тощо" [2]. Наведене свідчить про необхідність впровадження дієвої лісової політики, що регулює лісгосподарські відносини.

При цьому до основних законодавчих документів, які регламентують лісову політику України, можна віднести Лісовий кодекс України [3]. Вагомою у цьому контексті є постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної цільової програми "Ліси України" на 2010-2015 роки". Названу постанову можна розглядати як фінансовий план реалізації програми заходів з управління лісовим господарством на середньострокову перспективу.

Основними завданнями Програми є [4]:

- 1) підвищення рівня лісистості;
- 2) нарощування ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку;
- 3) підвищення стійкості лісових екосистем, забезпечення охорони і захисту лісів;
- 4) відтворення, охорона і раціональне використання мисливської фауни;
- 5) раціональне використання лісових ресурсів;
- 6) підвищення ефективності управління лісовим господарством;
- 7) поліпшення наукового та кадрового забезпечення розвитку галузі;
- 8) забезпечення міжнародного співробітництва у галузі лісового господарства; рекреаційної та туристичної інфраструктур, провадження еколого-просвітницької діяльності.

Загалом перелік завдань є досить масштабним, однак для орієнтовного визначення вірогідності досягнення усіх чи принаймні більшої їх частини варто дослідити фінансову базу реалізації Програми (табл.).

Табл. Джерела фінансування Державної цільової програми "Ліси України" на 2010-2015 рр. [4]

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн грн	За роками					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Державний бюджет	8056,7	837,7	1042,3	1186,3	1412,3	1657,8	1920,3
Місцевий бюджет	150,1	25,9	26,6	27,0	22,6	23,7	24,4
Інші джерела	13753,2	2022,5	2123,3	2238,3	2345,3	2447,8	2575,9
Разом	21959,9	2886,1	3192,2	3451,6	3780,2	4129,3	4520,7

Оперуючи даними, наведеними у таблиці, можна вести мову про досить істотні показники фінансового забезпечення досліджуваної Програми. Виконання Програми дасть змогу [4]:

- поліпшити стан та якісний склад лісів, посилити їх екологічні функції та підвищити продуктивність;
- створити умови для досягнення оптимальних показників рівня лісистості;
- удосконалити законодавство з питань лісового господарства з урахуванням екологічних, соціальних та економічних функцій лісів;
- запровадити нові природоохоронні технології;
- удосконалити та оптимізувати систему управління лісовим господарством, лісовпорядкування, інвентаризації та моніторингу стану лісів;
- забезпечити соціальний захист працівників галузі лісового господарства;
- збільшити на 0,5 млн га площу лісів та підвищити до 16,1 % рівень лісистості;
- збільшити обсяг деревини, заготівлю якої проводять з використанням природо-ощадних технологій;
- зменшити загрозу деградації земель;
- створити умови для зниження рівня концентрації парникових газів у атмосфері, що дасть змогу зробити вагомий внесок у виконання Україною Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату.

Цю Програму варто розглядати як елемент національної лісової політики. Безперечним є те, що для повноцінної реалізації лісової політики у масштабі держави подібні програми потрібно ухвалювати, а найголовніше – виконувати систематично. Навіть більше, сьогодні постала нагальна потреба розроблення та побудови і втілення не лише державної, але й регіональних лісових стратегій. Адже регіональні особливості розвитку лісового господарства досить часто потребують локалізації економічних та організаційних ресурсів з метою формування адекватних управлінських рішень.

Висновки. Вітчизняне лісове законодавство сьогодні недосконале, а його користувачам властивий правовий нігілізм. Лісовий фонд нашої держави розглядають не як екологічний форпост національної безпеки, а як високо-рентабельний економічний ресурс, освоєння якого не потребує істотних фінансових витрат, а результат такого освоєння здатний забезпечити значні економічні вигоди. З огляду на це, для збереження лісових ресурсів та їх раціонального використання, в державі доцільно розробити ефективну лісову політику.

Література

1. Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Генсірук С.А. Антропогенні зміни в лісах Українських Карпат і їх наслідки / С.А. Генсірук, О.В. Максимець // Лісівничка академія наук України. (Наукові праці). – 2004. – Вип. 3. – С. 17-21.
3. Лісовий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
4. Про затвердження Державної цільової програми "Ліси України" на 2010-2015 роки: постанова Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kmu.gov.ua>.

Данько Т.И., Ильницкая-Гыкавчук Г.Я. Лесная политика и законодательное регулирование лесохозяйственной деятельности

Освещены основные профильные законодательные документы, регулирующие внедрение базовых векторов лесной политики Украины. Рассмотрена лесохозяйственная деятельность страны и проблемы реализации лесной политики. Приведен финансовый план реализации программы мероприятий по управлению лесным хозяйством на среднесрочную перспективу.

Ключевые слова: лесная политика, лесохозяйственная деятельность, лесоресурсный потенциал, законодательные документы, лесные ресурсы, программа.

Danko T.I., Ihnitska-Gykvachyk G.Yu. Forest policy and law regulating forest activity

The basic profile legal documents that govern the implementation of the basic vectors Forest Policy of Ukraine. Considered the country's forestry and forest policy implementation issues. The financial plan of realization of the program of measures is resulted from a management forestry on a medium-term prospect.

Keywords: forest policy, forest activity, forest resource potential, legal documents, forest resources, program.

УДК 332.72

Здобувач З.С. Кок¹ –

Львівський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЗАКАРПАТТЯ

Йдеться про особливості та перспективи землекористування в Закарпатській області, які зумовлюються сукупністю передумов та чинників, серед яких ключовими є: територіальна та вертикальна зональність, географічне розташування, різноманітність клімату і погодних умов, широкий рекреаційно-туристичний потенціал регіону. Достатньо важливою для регіону є проблема оптимізації структури земельних угідь, насамперед через низький рівень землезабезпечення, що спричинило залучення в сільськогосподарський обіг непридатних для інтенсивного й ефективного використання земель.

Ключові слова: аграрний сектор, сільськогосподарські землі, угіддя, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Земля є основним засобом виробництва в сільському господарстві [4]. Однак обмеженість земельних ресурсів створює істотні труднощі в землезабезпеченості господарюючих тут суб'єктів, насамперед сільськогосподарських підприємств. Особливо це стосується нових аграрних формувань, які виникли не на засадах трансформації попередніх колективних господарств. Найбільше це стосується фермерських господарств. Землезабезпеченість сільськогосподарських підприємств визначається передусім їх величиною та наявністю зайнятих тут працівників, формується під впливом регіональних умов і має значну відмінність.

У використанні земель Закарпатської області нагромадилося чимало проблем. Орні землі тут потребують для підвищення родючості внесення підвищених норм добрив (фосфорних, калійних, азотних), вапнування, частково осушення, а також протиерозійного захисту на значній частині площ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню цих питань приділяють значну увагу, чому свідченням є численні публікації в наукових виданнях. Проблеми використання земель сільськогосподарського призначення в аграрному секторі дослідження у працях Г. Гуцуляка, С. Попа, І. Баланюка, Д. Добряка, А. Третьяка та ін. [1, 2, 5].

Однак ця проблема потребує глибшого дослідження й пошуку шляхів ефективного та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в аграрному секторі в пореформений період.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у вирішенні низки проблем, пов'язаних з раціональним використанням сільськогосподарських земель Закарпаття у ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Зменшення питомої ваги природних кормових угідь спричинене тим, що господарства менше займаються виробництвом продукції тваринництва і більше уваги приділяють рільництву, продукція якого користується попитом на ринку і вище оплачується. Саме кон'юнктура ринку разом із земельними розмірами господарств є визначальним чинником формування цілей, стратегій та виробничих параметрів господарств, зокрема структури посівних площ, основного стада тощо.

Одним з основних параметрів господарюючих суб'єктів виступають розміри підприємств. Як зазначають окремі автори, динамічність та перспективність, результативність діяльності кожного господарства значною мірою залежить від його величини. Кількість і, особливо, якість землі, на якій функціонує господарство, значною мірою визначає напрям його діяльності, впливаючи на структуру та обсяг виробництва сільськогосподарської продукції і рівень її ефективності та конкурентоспроможності.

Особливості землекористування та рівень використання землі значною мірою визначають обсяги формування локального продовольчого ринку. Водночас, географічне розташування регіону теж має сильний вплив на функціонування місцевого продовольчого ринку за рахунок офіційного та неофіційного імпорту продовольчих товарів. Не менш важливо й те, що географічно регіон є крайнім територіальним утвором України, що безперечно через транспортні витрати та часові обмеження негативно впливає на стан продовольчого ринку та гарантування продовольчої безпеки. Саме це потребує такої організації виробництва, яка б забезпечила самозабезпеченість регіону продовольством, насамперед малотранспортабельним і таким, що швидко псується. Відповідно до цього повинна бути організована й виробнича структура та організація землекористування [5].

Основним завданням діяльності сільськогосподарських виробників є виробництво продукції. У досліджуваній області в цьому сенсі відбулися позитивні зміни (рис. 1, 2). Сільське господарство регіону розвивається динамічно [3].

Ефективність використання землі значною мірою формується залежно від форм господарювання та систем ведення сільського господарства. Різні категорії господарств різною мірою беруть участь у формуванні продовольчого ринку, що передусім залежить від обсягів виробництва конкретних видів продукції (рис. 2).

¹ Наук. керівник: проф. З.С. Козак, д-р екон. наук – Львівський НАУ